

Jakob Maksimiljan

po Božjem usmiljenju knez in škof Lavantinski,
prisednik sedeža Njih Svetosti, Rimskega papeža,
dohtar bogoslovja

i. t. d. i. t. d.

Vsem vernim svoje škofije pozdrav in blagoslov od Gospoda
našega, Jezusa Kristusa!

Ob važnih prilikah pišejo sv. Oče, kakor vidni poglavar katoliške cerkve, posebno pismo, ki se okrožnica imenuje, do vseh patriarhov, primatov, nadškofov in škofov po vesoljnem svetu, kateri stojé v zavezi in spravi z apostoljskim sedežem v Rimu. Razume se, da je obsežek in namen takega pisma vselej posebno važen in zanimiv za katoličane vesoljnega sveta.

Práv to velja v polni meri tudi od okrožnice, pisane dne 30. septembra tekočega leta, katero vam, ljubi verniki! s tem pastirskim listom od besede do besede na znanje dam. Prepričan sem, da vas bo z enakim veseljem napolnila, kakor je mene, in da jo bote z isto hvaležnostjo do sv. Očeta poslušali, s katero sem jo jaz bral.

Govorjenje je namreč o častitem godu dveh slovanskih apostolov, ss. Cirila in Metoda, kateri se ima po tej okrožnici raztegniti čez vso katoliško cerkev; tako da se zanaprej ta god ne bo obhajal le v nekterih krajih in pri nekterih narodih, kakor smo ga na primer tudi mi že dosihmal v naši škofiji obhajali, ampak da se bo obhajal po vseh krajih katoliškega sveta. Vrh tega dajejo sv. Oče v tej okrožnici svojo posebno skrb in ljubezen očitno na znanje, katero do onega mnogobrojnegá in daleč razširjenega dela Kristusove črede imajo, ki se slovanskega govora poslužuje.

Poslušajte tedaj besede sv. Očeta:

Papež Leo XIII.

vsem patriarhom, primatom, nadškofom in kofom vesoljnega katoliškega sveta, kateri imajo milost in občestvo z apostolskim Prestolom.

Častitljivi bratje! Pozdrav in apostolski blagoslov!

Svetemu Petru in njegovim naslednikom na poseben način izročena velika naloga, krščansko ime širiti, velevala je rimskim papežem, da so ob različnih časih in k različnim narodom pošiljali oznanovalce sv. evangelija, kakor se je kazalo, da zahtevajo okolščine in sklepi usmiljenega Boga. — Kakor so toraj poslali Avgušтина k Britancem v oskrbovanje duš, Patricija k Hibernjanom, Bonifacija k Germanom, Viliborda k Frizom, Batavcem, Belgijanom, in druge prav mnogokrat k drugim narodom; tako so svetima možema, Cirilu in Metodu oblast podelili, da apostolsko službo pri slovanskih narodih prevzameta. Po njunem ustrajnem in prevelikem prizadevanji se je doseglo, da so le-ti luč svetega evangelija zagledali in od neolikanega življenja pripeljani bili k človeški omiki in nramnosti.

In ako Cirila in Metoda, preblagih dveh apostolov, vse slovanske dežele, pomnijoče njihovih dobrot, od nekđaj nikoli niso nehale preslavlјati; ju je čislala tudi Rimska cerkev gotovo ne z manjšo marljivostjo, ker je oba, dokler sta živela, mnogovrstno odlikovala, pa tudi po njuni smrti sv. ostankov vsaj jednega ni hotela pogrešati. Že od leta 1863 sem je bilo slovanskim Bohemcem, Moravanom in Hervatom, kateri so vsako leto 9. sušca god v čast ss. Cirilu in Metodu obhajali, po dovoljenji Našega predhodnika Pija IX. neumrlega spomina, dopuščeno, ta god znanprej 5. julija obhajati in dnevnicе v spomin ss. Cirila in Metoda opravljati. In ne dolgo potem, ob času velikega Vatikanskega zbora je prav mnogo škofov le-ta apostolski Sedež prosila, naj bi se njuno česčenje s stalnim godom na vso cerkev razširilo. Ker pa ta reč do denešnjega dne rešena ni, in ker so se v teku časov državne razmere v onih krajih spremenile, se nam, kakor mislimo, primerna prilika ponuja, da slovanskim narodom postrežemo, katerih blagor in zveličanje nam je presilno na skrbi. Kakor toraj načemo, da bi se Naša očetovska ljubezen za nje v kterikoli reči pogrešala, tako hočemo, da se širi in množi česčenje tako svetih mož, ki sta nekđaj po oznanovanji katoliške vere slovanske narode od pogube k zveličanju prebudila, in jih bodita tudi zdaj z nebeškim varstvom mogočno branila.

Ciril in Metod, prava brata, v Solonu iz preimenitne rodovine rojena, sta se zgodaj podala v Carigrad, v glavno mesto na Jutrovem, da se viših ved izučita. Iskra duhovitosti, ki je že tačas v mladenčih se svetila, ni skrita ostala; kajti oba sta v kratkem prav dobro napredovala, najbolj pa Ciril, ki je dosegel tako pohvalo v učenostih, da so ga v znamenje posebne časti modrijana imenovali. Ne dolgo potem se je poprijel Metod meniškega stana; Ciril pa je bil vreden spoznan, da mu je cesarica Teodora, na priporočbo patriarha Ignacija nalogo izročila, v krščanskej veri odgojevati Kazare, unkraj Kerzoneza stanujoče, kateri so v Carigradu sposobnih verskih služabuikov pro-

sili. To opravilo je sprejel radostno. Šel je tedaj v Kerzon na Tavriškem, se učil, kakor nekteri pripovedujejo, nekaj časa domačinskega jezika ondotnega ljudstva, ter je prav v tem času po posebni sreči našel svete ostanke papeža Klemena I., katere je lahko spoznal nekaj po občno znanem starodavnem izročilu, nekaj po sidru, ker je bilo znano, da z njim je bil presrčni mučenec na povelje cesarja Trajana v morje pogreznjen in potem pokopan. Polastivši se tega predragega zaklada je prehodil mesta in stanovališča Kazarov in ko so bili po njegovih naukih podučeni in po božjem duhu razsvitljeni, je zatrl njihovo mnogovrstno praznovrstvo in jih pridružil Jezusu Kristusu. Kadar pa je bila nova krščanska srenja najbolj urejena, je dal spomina vreden izgled zdržnosti in ljubeznji; odbil je namreč vse od ondotnih prebivalcev ponujene darove, izvzemši oprostenje sužnjev, kateri so krščansko vero sprejeli. Vesel se je urno povrnil v Carigrad; in v Polihronov samostan, kamor se je že Metod podal, se je tudi Ciril umaknil.

V tem času pa je glas o vsem, kar se je pri Kazarih srečno dovršilo, došel do Rastislava, moravskega kneza. Izpodbujen po izgledu Kazarov, je stopil tudi on v dogovore s cesarjem Mihaelom III., da bi iz Carigrada dobil nekoliko evangeljskih delavcev, ter ni težko dosegel, česar je želel. In zgodilo se je, da sta bila ravno Ciril in Metod, sloveča že po svoji dopričani kreposti in po svojem hrepenenju za zveličanje bližnjega, za poslanstvo na Moravskem odločena. In ker sta skoz Bolgarijo potovala, ktera je že krščansko vero sprejela, nista na nijednem kraji prilike za širjenje sv. vere opustila. Na Moravskem pa, kjer jima je množica že do deželnih mej nasproti prihitela, sta bila z največo prijaznostjo in s prazničnim veseljem sprejeta. Brez odloga sta začela ljudi podučevati v kristjanskih naukih in njih srca pozdigavati k upanju nebeških dobrot: to pa s tako močjo in tako delavno marljivostjo, da ni mnogo časa preteklo, in Moravski narod je radostno sprejel vero v Jezusa Kristusa. K temu ni malo pomagalo znanje slovanskega jezika, katerega se je Ciril že preje naučil, in mnogo je pomoglo tudi sveto pismo stare in nove zaveze, katero je on prestavil na narodni jezik. Prav zato je ves slovanski narod temu možu veliko hvalo dolžen, ker po njem ni prejel le krščanske vere, ampak tudi blagodar svetne omike; kajti Ciril in Metod sta prva iznašla ono pisavo, s katero se slovanski jezik piše in izraža, za česar voljo se ne po krivem pričetnika tega jezika imenujeta.

Slava teh dejanj je iz daljnih in raznih krajev tje do Rima zaslovela. — Ukazal je tedaj Papež Nikolaj I., da naj izvrstna brata prideta v Rim. Brez odlašanja skleneta povelje izpolniti, se veselo napotita v Rim, seboj vzemši svetinje sv. Klemena. Ko je to izvedel Hadrijan II., ki je bil na mesto umrlega Nikolaja izvoljen, šel je z duhovenstvom in ljudstvom imenitnima gostoma z veliko častjo nasproti. Telo sv. Klemena, takoj z velikimi čudeži proslavljeno, bilo je s slovesnim sprevedom prenešeno v baziliko (cerkev), ki je bila postavljena ob času Konstantinovem nad očetovsko hišo nezmagljivega mučenika. Na to sta Ciril in Metod vpričo duhovenstva poročala papežu o svoji apostoljski službi, v kateri sta se sveto in marljivo obnašala. In ker sta bila obdolžena, da sta ravnala zoper določbe prednikov in posvečene verske običaje, ker sta se pri opravljanju Božje službe slovanskega jezika posluževala, sta zagovarjala svojo reč s tako trdnimi in velevažnimi razlogi, da je papež z vsem duhovenstvom njuno

postopanje pohvalil in odobril. Za tem sta izjavila oba sveto izpoved katoliške vere in prisegla, zvesta ostati veri sv. Petra in rimskih papežev, ter sta bila od Hadrijana imenovana in posvečena za škofa, v tem, ko je bilo več njunih učencev posvečenih za razne stopinje duhovne službe.

Po božjej previdnosti pa se je zgodilo, da je Ciril v Rimu sklenil življenje l. 869 dne 14. februarja, dozorel bolj v čednosti, kakor v starosti. V javnem in slovesnem sprevedu, kakor je le pri rimskih papežih v navadi, je bil iznesen in prečastno položen v grob, katerega je Hadrijan sam sebi pripravil. Ker rimsko ljudstvo ni dopustilo, da bi se truplo umrlega pripeljalo v Carigrad, kakor je tugajoča sorodnica iskreno prosila, je bilo preneseno k sv. Klemenu in shranjeno poleg njegovih ostankov. In ko so ga med slovesnim popevanjem psalmov skoz mesto peljali, dozdevalo se je, da rimsko ljudstvo ne obhaja mrtvašnic, ampak da v zmagovalnem sprevedu svetemu možu nebeško čast izkazuje.

Ko je bilo to opravljeno, vrnil se je Metod vsled najvišega povelja rimskega papeža kakor škof nazaj na Moravsko k navadnim opravilom svoje apostoljske službe. Prav „izgled črede iz srca“ si je v tej deželi od dne do dne z večo gorečnostjo prizadeval služiti katoliški reči, krepko se ustavljati nemirnim novotarjem, hotečim spodkopati katoliško ime z neumnimi mnenji, v veri vzgojiti kneza Svetopolka, ki je za Rastislavom nastopil, in ko se je svojej dolžnosti izneveril, opominjati ga in karati in naposled kaznovati s prepovedjo vseh svetih skrivnosti. Skozi to pa si je nakopal sovrašтво tega nenavadno hudobnega in nečistega trinoga, kateri ga je zapodil v pregnanstvo. Pa nekoliko pozneje nazaj poklican je z opomini o pripravnem času dosegel, da je dal knez znamenja spreminjenega duha ter sprevidel, da je treba prejšnjo navado popraviti z novim življenjem. Zares čudovito pa je to, da je čujoča ljubezen Metodova, prestopivša moravske meje, kakor je že ob času Cirilovem dosegla Liburnijane in Srbe, sedaj objela tudi Panonce, katerih kneza, Kocelja po imenu, je on podučil in v podložnosti ohranil; na dalje Bolgare, ktere je on z njih knezom Borisom vred vtrdil v krščanski veri, in Dalmatince, s kterimi se je vdeleževal nebeških skrivnosti in slednjič Korotance, pri kterih se je mnogo trudil, da bi jih pripeljal k spoznanju in česčenju edinega pravega Boga.

Pa to je možu delalo sitnosti. Kajti nekateri izmed nove krščanske družbe, ki so pisano gledali vrla dela in kreposti Metodove, tožili so nedolžnega pri Joanezu VIII., nasledniku Hadrijanovem, češ, da je v veri sumljiv in se pregrešil zoper navado prednikov, kteri so pri božji službi rabili grški ali latinski jezik, družega pa nijenega. Papež, goreče skrbeč za ohranitev vere in starega reda, pokliče Metoda v Rim, ter mu ukaže, obdolžbe ovreči in se opravičiti. Zmirom pripravljen ubogati in zaupajoč na svojo dobro vest, stal je leta 880 pred Joanezom, nekterimi škofi in mestnim duhovenstvom, in je lahko dokazal, da je stanovitno sam hranil in druge pridno učil isto vero, ktero je pred Hadrijanom s pohvalo razložil in na grobu prvaka apostolov s prisego potrdil; da se je pa pri božji službi slovanskega jezika posluževal, delal je to iz dobrih vzrokov in celo po pravici, ker je k temu prejel dovoljenje od papeža Hadrijana samega in ker tudi sv. pismo temu ne nasprotuje. S tem zagovorom se je tako očistil sumnje

vsake krivice, da je papež v tej zadevi pritrdil Metodu in prav rad potrdil njegovo nadškofovsko oblast in slovansko poslanstvo. Vrh tega je odbral nekoliko škofov, nad katerimi naj bi bil Metod postavljen in se njih pomoči posluževal v oskrbljevanji krščanskih zadev, ter ga je s prečastnimi pismi priporočil in s polno oblastjo poslal nazaj na Moravsko. To vse je pozneje papež potrdil v pismu do Metoda, ko je imel vnovič trpeti pred zavistjo hudobnežev. Miren tedaj v duhu in zvezan z rimskim papežem in z vso rimsko cerkvijo z najtesnejšo vezjo ljubezni in vere, je sebi odkazano službo le še z večo čuječnostjo opravljal; in žaželjeni sad truda se je v kratkem prikazal. Kajti, ko je najpoprej on sam h katoliški veri pripeljal Borivoja, českega kneza in potem s pomočjo nekega duhovnika tudi njegovo ženo Ljudmilo, dosegel je v kratkem, da se je krščansko ime med tem narodom na dolgo in široko razširilo. Ob istem času je poskrbel, da se je luč sv. evangelija zanesla na Poljsko, kjer je, ko je do srede Galicije prodril, škofovski sedež postavil v Levovu. Od ondot je odšel, kakor nekteri pripovedujejo, v Moskovijo (Rusijo) pravega imena, ter je ustanovil škofovsko stolico v Kievu. S temi gotovo nezvenljivimi lavorikami povrnil se je k svojim na Moravsko; in čuteč da se smrtna ura bliža, zaznamoval je sam svojega naslednika, spodbujal s poslednjimi naročili duhovnike in ljudstvo k čednosti in slednjič se mirno ločil od življenja, ki mu je bilo steza v nebesa. — Kakor Rim pri smrti Cirilovi, tako je žalovala Moravska pri smrti Metodovi, je po zgubljenim zdihovala in po vsakem načinu njegovo mrtvo truplo čistila.

Spomin teh dogodkov, častitljivi bratje! nas napolnuje z veseljem; in globoko smo ginjeni, ako se daleč nazaj ozremo na sjajno, z najboljšim začetkom pričeto zvezo slovanskih narodov z rimsko cerkvijo. Kajti res je sicer, da sta se ona dva razširjevalca krščanskega imena, o katerih smo govorili, iz Carigrada k ajdovskim narodom podala; vendar je treba bilo, da se je njuno poslanstvo od tega apostolskega sedeža, ki je središče cerkvene edinosti, ali naravnost zaukazalo, ali pa, kar se je več ko enkrat zgodilo, po svetih postavah veljavno potrdilo. In zares, tukaj v rimskem mestu sta dajala račun od prevzete službe in odgovor na pritožbe; tukaj na grobih sv. Petra in Pavla sta prisegla na katoliško vero, tukaj sta prejela škofovsko posvečenje in oblast, ustanoviti cerkveno vlado (hierarhijo) po raznih stopinjah posvečenja. Tukaj sta slednjič izprosila rabo slovanskega jezika pri najsvetejših obredih in letos se izpolnuje deseto stoletje, odkar je papež Joanez VIII. do Svetopolka, moravskega kneza pisal tako-le: Po pravici hvalimo slovanski jezik, v katerem se Bogu dolžna čast razlega in zapovemo, da se nauki in dejanja Kristusa, Gospoda našega, v istem jeziku oznanujejo. Tudi ne nasprotuje v ničemer zdravi veri in cerkvenemu nauku, da se v slovanskem jeziku ali sv. meša poje, ali bere sveto evangelije ali božanstvena berila novega in starega zakona v dobri prestavi in razlagi in prepevajo vse različne dnevnice. To navado je mnogo pozneje potrdil Benedikt XIV. z apostolskim pismom, danim dne 25. avgusta l. 1754. — In kadarkoli so rimske papeže za pomoč prosili vladarji onih narodov, ktere sta Ciril in Metod h krščanski veri pripeljala, se ni nikdar zgodilo, da bi se jim bila odrekla dobrotljiva pomoč, prijazen nauk, dobrosrčen svēt, in sploh v

vseh rečeh, kakor je bilo le mogoče, najboljša volja. Pred drugimi so izkusili posebno ljubezen naših prednikov Rastislav, Svetopolk, Kocelj, sv. Ljudmila in Bogoris, kakor so okoliščine razmer in časa nanašale.

Pa tudi po smrti Cirila in Metoda ni nehala ali pešala očetovska skrb rimskih papežev za slovanske narode, ampak se je vedno v tem odlikovala, da so pri njih branili svetost vere in čuvali javno blagostanje. Tako je Nikolaj I. k Bulgarom poslal duhovne, naj bi ljudstvo poučevali, in dva škofa iz rimskega mesta, naj bi novo krščansko družbo vredila; isti papež je na pogoste prepire Bulgarov o svetem pravu ljubeznjivo odgovarjal, v čemer največjo previdnost hvalijo in občudujejo celo oni, ki rimski cerkvi niso posebno prijazni. In po prežalostni nezgodi razkolništva gre hvala Inocenciju III. da je Bolgare zopet združil s katoliško cerkvijo; Gregorju IX., Inocenciju IV., Nikolaju IV. in Evgeniju IV. pa, da so jih v spravi in milosti ohranili. Enako se je proti Bošnjakom in Hercegovincem, omotenim s trupom krivih nauk, sijajno pokazala ljubezen naših prednikov, Inocencija III. in Inocencija IV., katera sta si prizadevala iz src izruvatí zmoto; in pa Gregorija IX., Klemena VI. in Pija II., kateri so se trudili po onih krajih stanovitno vtrditi stopinje svete oblasti. — Svojo ne malo in ne poslednjo skrb so, kakor vemo, Inocencij III., Nikolaj IV., Benedikt XI., Klemen V. obračali na Srbe, od katerih so z največjo previdnostjo odvrčali zvito nastavljene spletko v porušenje vere. — Tudi Dalmatinci in Liburnijani so prejeli od Joaneza X., Gregorja VII., Gregorja IX., Urbana IV. posebno milost in tehtno pohvalo zaradi stanovitosti v veri in izkazane postrežljivosti. — Naposled se nahajajo tudi v sremskeji cerkvi, ki je bila v 6. stoletji po napadu divjakov razdjana, pa pozneje vsled pobožne gorečnosti Štefana I. ogerskega kralja zopet vstanovljena, mnogi spomeniki dobrovoljnosti Gregorja IX. in Klemena XIV.

Zato sprevidimo, da smo dolžni Bogu hvalo dati, ker se nam je ugodna prilika ponudila, slovanskim narodom postreči in delati za njih občno korist gotovo ne z manjšo gorečnostjo, kakor se je vsikdar izkazovala pri naših prednikih. To namreč nameravamo, edino to želimo, vse moči na to obrniti, da bi narodi slovanskega imena večje število škofov in mešnikov za poučevanje dobili, da bi bili utrjeni v spoznanji prave vere in v pokorščini do prave cerkve Jezusa Kristusa, in da bi se po vsakdenji skušnji vedno bolj prepričali, koliko prevažnih dobrot se iz naredb katoliške cerkve razteka na domačo družino in na vse vrste državnega življenja. Zares; one cerkve zavzemajo največji del naših premnogih skrbi, in ni ničesar, kar bi nujnejše želeli, nego da bi nam bilo dano, k njih večji zložnosti in blagostanju kaj pripomoči, in nje vse z nami združiti s stalno vezjo edinosti, ki je tudi najmočnejša in najboljša vez blagostanja. Treba je le še, da Bog, ki je bogat v usmiljenji našim sklepom pritrđi in naše početje pospešuje. V ta namen privzamemo za priprošnika pri njem slovanska učitelja Cirila in Metoda, in kakor hočemo pomnožiti njuno češčenje, tako upamo, da nam bode na strani stalo nju varstvo nebeško.

Zato zapovemo, da se na 5. den meseca julija, kakor je to Piji IX. preblagega spomina določil, v koledar rimske in vesoljne cerkve stalno vrstí in vsako leto obhaja

praznik sv. Cirila in Metoda, po redu godov druge nižje vrste in s posebno mešo, kakor je to potrdil zbor svetih obredov.

Vam vsem pa, častitljivi bratje, naložimo, da skrbite za objavljenje tega našega pisma, ter zapoveste vsem iz duhovskega stana, kateri božjo službo po obredu rimske cerkve obhajajo, da vse, kar je v tem pismu zaukazano, izpolnujejo, vsak po svojih cerkvah, okrajih, mestih, škofijah in redovnih hišah. Slednjič po Vašem nasvetu in priporočanju hočemo, da se v splošnih molitvah sv. Ciril in Metod na pomoč kličeta, naj bi po milosti, ki jo pri Bogu uživata, krščanstvo vsepovsod na vzhodu varovala, katoličanom stanovitnost, razkolnikom pa voljo izprosila, se zopet zediniti s pravo cerkvijo.

To, kar smo tukaj pisali, zapovemo, da je in ostane nespremljivo, tako da temu nasprot némajo veljave zastran pre naredbe rimskega brevirja in misala od našega prednika sv. papeža Pija V. izdane in druge apostolske določbe, tudi ne nijene družbinske postave ali navade, in sploh, karkoli bi utegnilo temu biti nasprotno.

Kakor znamenje nebeških darov in v zastavo posebne dobrovoljnosti podelimo v Gospodu prav iz srca apostolski blagoslov vam, častitljivi bratje, in vsemu duhovstvu in ljudstvu, ki je vsakemu zmed vas posebej izročeno.

Dano v Rimu pri sv. Petru dne 30. septembra leta 1880 v tretjem letu našega papeštva.

Tako se glasijo, preljubi moji! besede najvišjega pastirja naše sv. cerkve.

V njih bote našli novo spodbujo, da se zvesto držite sv. rimsko-katoliške cerkve, — one cerkve, katero širiti sta si sv. brata Ciril in Metod pred več kakor tisoč leti toliko prizadevala in si pridobila neumrljivih zaslug, zavoljo katerih sta zdaj imena teh „apostolov“ zapisana v bukvah večnega življenja.

Skoz tako zvestobo v veri, katero sta ona dva oznanovala, izkažete gotovo jima najprijetnejšo zahvalo za dobrote, ktere sta vsem slovanskim narodom podelila. Priporočajte njuni priprošnji vse one, — ljudstva in posamnike, kateri stojé še zunaj edine katoliške cerkve, naj bi jih Bog skoraj zopet z njo zedinil, od katere so se njih predniki že pred stoletji odločili.

K temu vam daje najlepšo priliko bratovščina, tudi v moji škofiji lepó cveteča, — bratovščina namreč imenu in češčenju sv. Cirila in Metoda posvečena. Kajti njeni vse hvale vredni namen je edino ta, da zgoraj omenjeno zedinjenje prej ko prej od božjega usmiljenja izprosimo. Priporočam vam vnovič to cerkveno družbo. Bodite ji zvesti ne le sami, ampak prizadevajte si, da ji, kolikor le zamorete, še novih udov pridobite. Vsaj so dolžnosti, ktere nalaga, zares male in lahke v primeri z obilnim blagoslovom, ki ga zamoremo po njej doseči.

Božji Zveličar bo enkrat vsakemu stotero povrnil, kateri si po svojih močeh in po svojem stanu in poklicu prizadéva, da se prej ko prej njegova pre-
rokba in želja izpolni: „In bode en hlev in en patir.“ (Joan. X. 16.)

Milost in mir Gospoda našega Jezusa Kristusa bodi vsikdar z vami!
Amen.

V Mariboru, dne 6. oktobra 1880.

JAKOB MAKSIMILJAN,
knez in škof.

Opomba. Ta pastirski list naj se v nedeljo po prejetji v vseh farnih cerkvah vernemu ljudstvu s pridežnice bere pri ranem in poznem opravilu. Po poznem opravilu naj se pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesom poje zahvalna pesem „Te deum“ z navadnimi molitvami.